

передбачати сукупність прав та обов'язків, тому що найпоширенішим в літературі є визначення правового статусу як системи законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів і обов'язків особи. Положення ж ст. 9 містять лише сукупність прав засновників, оминаючи увагою коло обов'язків.

По-друге, непослідовність законодавця стосовно корпоративної природи наукових парків проявляється у фрагментарній регламентації корпоративних прав, які виникають в їх учасників [2, с. 299].

Таким чином, однозначно можемо констатувати недостатність стану правового забезпечення статусу засновників наукового парку. Вважаємо, що висловлені нами аспекти можуть стати основою для подальших наукових дискусій з метою вироблення спільних наукових позицій, спрямованих в кінцевому результаті на вдосконалення правового статусу засновників наукового парку.

1. *Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17> (дата звернення 03.05.2020).*
2. *Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних правовідносин: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. 445с.*
3. *Зеліско А.В. Правовий статус наукових парків як юридичних осіб приватного права. Підприємництво, господарство і право. 2010. №7 . С. 89-93.*
4. *Кучурубова-Шевченко О.В. Господарсько-правові аспекти функціонування наукових парків. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/-Pchdu_2013_2_4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/-Pchdu_2013_2_4%20(1).pdf) (дата звернення 04.05.2020).*

Гришко У.П.

ТЕОРЕТИКО -ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ТРАНСПОРТНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ»

Важливою категорією науки цивільного права є категорія зобов'язання, яке відповідно до ч.1 ст. 509 ЦК України визначається як правовідношення. Таке правовідношення характеризується наявністю визначених суб'єктів зобов'язання – боржника та кредитора; особливим об'єктом, який включає цивільно-правовий обов'язок боржника та право вимоги кредитора до боржника; основним юридичним фактом, на підставі якого виникають зобов'язання, – договором (ч. 2 ст. 11 ЦК України). Саме з приводу ос-

таннього твердження серед науковців приватного права склалось безліч підходів до розуміння договору як зобов'язання (правовідношення) та їх співвідношення. Так, зокрема О. С. Іоффе відзначав, що під договором розуміється саме зобов'язання, що виникає з такої домовленості, а в деяких випадках цей термін позначає документ, що фіксує факт виникнення зобов'язання з волі його учасників [1, с. 75]. На необхідність розуміння договору як правовідношення вказує В. В. Луць, оскільки саме в правовідносенні існують та реалізуються суб'єктивні права та обов'язки сторін договору. Роль договору не обмежується тільки тим, що він впливає на динаміку цивільних правовідносин, а й визначає зміст конкретних прав та обов'язків учасників договірної зобов'язання [2, с. 25]. Проте досліджуючи договір як правовідношення варто пам'ятати, що насправді досліджують договірне зобов'язання у тісному зв'язку з його юридичною підставою виникнення – договором- юридичним фактом, а термін «договір-правовідношення» є дещо умовним, оскільки договір та зобов'язання – це окремі правові явища, які співвідносяться як причина та наслідок, підстава та те, що зумовлено цією підставою [3, с. 60].

Таким чином, досліджуючи розмежування «транспортні зобов'язання» та «договори із перевезення пасажирів, багажу, вантажу» слід враховувати вище зазначену наукову позицію В. В. Васильєвої щодо співвідношення понять «зобов'язання» та «договір» і розуміти транспортне зобов'язання як правовідношення (сторонами якого є перевізник, пасажир, вантажовідправник, вантажоодержувач), яке виникло внаслідок укладення договору перевезення пасажирів, багажу, вантажу як юридичного факту.

Мета зобов'язання визначається тими інтересами, які мають учасники суспільних відносин вступаючи у різноманітні юридичні зв'язки. Так, у літературі досить часто відзначається, що такою метою є забезпечення перевезення вантажу та звільнення власників вантажу від виконання роботи, яка є несумісною з їх основною діяльністю. З одного боку, це справді так. З іншого боку, можна помітити, що взаємозв'язок транспортно-допоміжних операцій із процесом перевезення вантажу полягає в тому, що їх здійснення завжди спрямоване на його забезпечення незалежно від того, ким і для кого вони фактично виконуються.

А. Н. Романович називає чотири основні ознаки, які притаманні транспортним зобов'язанням. На її думку, однією із сторін цих зобов'язань завжди є транспортна організація; вони стосуються експлуатації транспортних засобів і шляхів сполучення; їх предметом є діяльність з надання послуг із перевезення; вони мають на меті виконання основної транспортної функції (перевезення вантажу, багажу, пасажирів тощо) або сприяють її здійсненню [4, с. 12]. А. Н. Романович також приходить до висновку про необхідність спеціальної ознаки – перевезення – для визнання зобов'язання транспортним.

Лукаsevич- Крутник І.С. визначає поняття договірною зобов'язання з надання транспортних послуг як правовідношення, що опосередковує надання послуги з переміщення пасажирів, багажу, вантажу тощо з використанням транспортного засобу як джерела підвищеної небезпеки або організацію такого процесу, в якому боржник зобов'язаний вчинити на користь кредитора дії (діяльність) чи утриматися від їх вчинення, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його зобов'язку [5, с.4].

На підставі аналізу наукових підходів, можна сформулювати загальне розуміння поняття транспортного зобов'язання. Транспортне зобов'язання – це правовідношення, у якому одна сторона (перевізник) зобов'язана надати послугу з перевезення вантажу, багажу, пасажирів, а інша сторона (пасажир, вантажовідправник, клієнт) зобов'язується оплатити ці послуги.

Вище наведене визначення транспортного зобов'язання дає можливість, по-перше, виділити з великої кількості відносин з надання послуг зобов'язання, які стосуються надання основної послуги – перевезення; по-друге, провести розмежування між основними та допоміжними (договори на виконання навантажувально-розвантажувальних робіт, про централізоване завезення та вивезення вантажів тощо) транспортними зобов'язаннями.

Таким чином, транспортним зобов'язанням притаманні такі основні ознаки:

- однією із його сторін завжди виступає перевізник- юридична або фізична особа-суб'єкт підприємницької діяльності, які у визначених законом випадках повинні мати ліцензію на здійснення діяльності із перевезення;

- предметом є надання послуг із перевезення пасажирів, вантажу, вантажобагажу, а також послуг, пов'язаних із перевезенням вантажу за договором транспортного експедирування, коли перевізник виконує обов'язки експедитора і одночасно зобов'язується перевезти вантаж.

Існують різноманітні класифікації транспортних зобов'язань. Більшою мірою їх класифікація пов'язана із різновидом договору, на підставі якого вони виникають. Тому, перш ніж виокремити основні групи транспортних зобов'язань, варто дослідити наукові погляди щодо класифікації «транспортних договорів».

Ю. О. Заїка поділяє «транспортні договори» на основні і допоміжні. Основні транспортні договори спрямовані на врегулювання відносин, що виникають між транспортними підприємствами та клієнтурою щодо предмета перевезення (надання послуг, що пов'язані з перевезенням). Основними транспортними договорами є договори з перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти та буксирування. Допоміжні договори спрямовані тільки на сприяння належному виконанню основного зобов'язання та не можуть існувати самостійно (наприклад, договори поштової та вантажної експедиції, на подачу та прибирання вагонів, на експлуатацію під'їзних шляхів тощо) [6, с. 229].

С. С. Бичкова здійснює класифікацію договорів перевезення:

- за об'єктом на: перевезення транспортного засобу, вантажу, пасажирів і багажу, вантажобагажу, пошти;
- за видом транспорту на: морські, повітряні, залізничні, річкові (внутрішніми водними шляхами), автомобільні перевезення.
- за критерієм доступності транспорту на: перевезення транспортом загального користування й іншими транспортними засобами [7, с. 89].

З урахуванням наукових підходів до класифікації «транспортних договорів» та виокремлення їх відповідно до положень Цивільного кодексу України, можемо виділити такі групи транспортних зобов'язань:

- транспортні зобов'язання, що виникають із договору перевезення пасажирів та багажу;
- транспортні зобов'язання, що виникають із договору перевезення вантажу;

- транспортні зобов'язання, що виникають із договору транспортного експедирування (у випадку, коли зобов'язання із перевезення вантажу і обов'язки еспедитора, які пов'язані із перевезенням вантажу, виконує одна особа- перевізник).

Безумовно, транспортні зобов'язання наділені власною специфікою, яка вирізняє їх з-поміж інших видів зобов'язань із надання послуг, – здійснення перевезення вантажу, пасажирів, багажу тощо або сприяння його здійсненню. Така особливість впливає і на класифікацію транспортних зобов'язань.

1. Иоффе О. С. *Избранные труды: в 4 т. Т. 3. Обязательственное право.* С.-Пб.: Юрид. центр Пресс, 2004. 837 с.
2. Луць В. В. *Договір як регулятор цивільних відносин. Право України.* 2012. №9. С. 19–25.
3. *Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія / за заг. ред. проф. В. А. Васильєвої.* Івано-Франківськ, 2016. 399 с.
4. Романович А. Н. *Транспортные правоотношения.* Минск: Университетское, 1984. 126 с.
5. Лукасевич- Крутник І.С. *Договірні зобов'язання з надання транспортних послуг у цивільному праві України : автореф. дис. ... доктора. юрид. наук : 12.00.03.* Тернопіль, 2019. 43 с.
6. Заїка Ю. О. *Українське цивільне право: навч. посіб.* Київ: Істина, 2005. 312 с.
7. Бичкова С. С. Бірюков І. А. Бобрик В. І. *Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник /за заг. ред. С. С. Бичкової. 3-тє вид., змін. та допов.* Київ: Алерта, 2014. 496 с.

Данилюк М.Б.

ЩОДО ВИНИКНЕННЯ МОМЕНТУ ЗДІЙСНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ УЧАСНИКАМИ КОРПОРАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Питання участі осіб у корпоративних правовідносинах, набуття ними корпоративних прав та обов'язків, особливості їх здійснення викликає чималий інтерес у правовій доктрині та практиці.

Досліджуючи поняття та юридичну природу корпоративних правовідносин і корпоративних прав, зазначає І.Б. Саракун, важливим етапом є встановлення об'єкта та моменту набуття корпоративних прав, виявлення характерних ознак корпоратив-